

Bere non sordidos, neque turpi acceptio paratos, sed pure & libere administrare: & si tale aliquid super ministris peccatum invenerit, hoc etiam punire, & ex ipsis prius ostendere suam firmitatem simul, & castitatem. Propterea enim & decem ¹ libras auri occasione expensarum decernimus ei & ejus consiliarii solidos centum, & ministrantibus ad expensarum causam solidos trecentos triginta damus annonae, quorum etiam descriptionem huic legi apponimus, ut filii largitate contenti, alienis abstineant: eruntque Dei & nostri lumbiles cultores, & e celo hanc nostram fruenterem providentiam & administrationem, causis facilius & legalius utentes.

C A P . IX.

De magistris & praefatis.

Damus autem administrationem habenti fiduciam & judicibus ² infistre ³, & ad nos referre, & ex se agere competentia: ut neque insinuitate, neque alio omnino culpatus, nostro super eo iudicio minor appareat. Licet & vero similiter ei damus publicis epistolis ut ad provinciarum praefides, ut si qui remittuntur ab eo, mittant ad suas provincias fine lite ibi ducitores: & si quo egeno legitimo auxilio hoc percepturos: Illud maxime provide, non de iisdem secundo molestari (quod saepe) eos qui hic vane commorantur: deinde transmisso ab eo, rursus remaneat: & mox reveros, secundum ei cauferum prabre occasiones. Si enim denuo in hac felicitas civitate inveniat quosdam indicantes ⁴ frustula, qui liberati & ad propriam provinciam transmissi sunt: his & castigationem imponat decentem, & vehementius iterum transmittat. Sic nobis etiam foris civitates habitabuntur, & magna civitas haec confusione liberabitur. Si vero aliquos persperxit sui officia in transmarinis ⁵ patribus collocare, qui etiam de foris convenientes inquit ⁶, & hinc destinatos sufficientes, ad provincias dirigant: & hoc agat, quod utile est ei publice per omnia venatus.

C A P . X.

Hec omnia sancimus nostrorum subiectorum curam habentes: ut non suas provincias defenserit hic alterantur, & moriantur forsan propriis privatis, & neque paternis ⁷ fruentur: eo quod & ante nos ponentibus leges, & rempublicam constitutibus, haec non transitorio studio fuerunt: sed & pigritia fuit quedam scriptura ⁸, & peregrinos omnes perfrutabantur, & neque novum, neque leve hoc causis studium, bonum quidem & antiquum, negligunt vero in medio ab universa leudente negligientia, paulatim perielatum est corrupti & perire: donec nos prodeste hoc, & utilissimum invenientes, rufus in rempublicam introducimus. Sicut ⁹ enim praeberimus incorruptum eum, & ejus officium esse volumus, & nihil extra quae a nobis dicta sunt accipere: ita & indemnes eos servari jubemus, ut neque occasione codicillorum, neque per occasionem annorum, neque per aliam quamlibet causam, aut in factum nostrum palatum, aut in forum tuum celsitudinis occasione codicillorum aut praecceptorum aliquid dare nunc aut in futuro tempore immensum tuum celsitudinis occasione emolumentorum quae per eos impenduntur ei aut consiliario, aut ejus officio: sed undique eis pura servari que nostra lagitare dantur, sufficiet enim omnibus pro medela decenti germane cum gubernantem cingulum universi utilissimum esse.

EPILOGUS.

¹⁰ Quia igitur nostra placuerunt potestati, cognoscens tua celsitudine, omnia ad effectum perdire fletinum, approbetque nostram providentiam: quia & novum cingulum adiecerimus, & nostrorum subiectorum per omnia curam habemus. Dat. 7. Id. Maij. Constantino. Imp. DN. JUSTIN. PP. A. Ann. 12. ¹¹ ARIONE ¹² V. C. CONS.

T I T . X.

DE E M A N C I P A T I O N E.

Constitutio quae dignitatibus & episcopatu (filium) liberat patria ¹³, potestate ¹⁴.

NOVELLA CONSTIT. LXXXI.

Imperator Justinianus August. sacro senatus hujus regis civitatis.

P R A E F A T I O .

Quicquid ad utilitatem & ornatum respicit a Deo traditae nobis reipublicae, hoc semper cogitantes ad effectum deducere fletinamus. Igitur etiam dum dudem legem ¹⁵ scripimus super gloriofissimis nostris patriciis: quae liberos eos, dignitatis collatione, paterna

res ipsorum id est, officiales, Jul. lic. num. 277.

¹⁶ Id est 702. aureos.

¹⁷ Judicis inquietare dixit, Jul. num. 277.

¹⁸ Appone inquit apud Scrim. id est, in ultra marinis navium stationibus collocare, Hal. in portibus. Julian. his num. 289.

¹⁹ Quidam intellegunt patrem illam civitatem Constantinopolitanae, quae ex Afia Constantinopolis respicit.

²⁰ Qui sunt, seu unde veniant, & quam ova cauferi. Jul. lic. 1. 40.

²¹ Et enim grave, paternis sepulchrus careat, ut & domo paterna. 1. 22. C. de ast. sur.

²² Aegypt. 7. Scrim. celsitudines, id est, aixi dixi. cap. 5.

²³ Refert Gellius. 4. cap. 20.

²⁴ Apud centenos deliberatur fusile de nota aliquis, qui ad cen-

tem adorat, ita ut hallucinantis fluxus aquae aperte fecerintur. 10 Jul. num. 291.

²⁵ Et fervili & adscriptitia, addo Nov. 12. cap. 4. & 1. Cajum 6. & 2. Paul. sent. 25.

²⁶ Dicitur inquit apud Scrim. id est, de liberta sui potestate & emancipatione, quomodo ju-

²⁷ Potestate diffolvatur. Julian. conf. 75. addo 1. Inst. 12. & 8. C. 49. de solutione patrie po-

²⁸ Testatis. Index Regina. Porro hinc sumpta est Authent. Sed episcopatu C. de episc.

²⁹ Patricius dignitas patria potestate liberat. Vide 1. ult. C. de conf. de collata patricia

³⁰ Dignitas patrica, cuiuslibet patre mortuo non obstante ius potestatis in liberis

³¹ Quos filii patris suscepserunt, hoc est, ante emancipationem & tunc, cum in potestate patris effent, est igitur hoc locus exceptio ad 1. ult. 5. ff. de his qui sunt suis vel alienis iuris.

³² Dona Dei auferuntur. 10. Nov. 10. & 2. C. 16. de reg. iur. 16.

³³ Julian. conf. 1. 2. C. de manip. Claudio 1. de conf. H. 11. vocat gramum istum, fe-

³⁴ licentia iniuriosa. Hinc manumisso dicta, quo minus iniurietur manumisso. Ambrosius.

³⁵ Quoties manumisso accipit & palma libertori donatus acquirit. Cornut. in Paus.

³⁶ Quoties manumisso, eos alpa percusso circumagebat. Seneca 1. epis. Qui se Phil.

³⁷ sophia subiect & tradidit itam circumagitur, id est, fit liber, addo Cajac. 5. & 13. sed

³⁸ Praefat dicit patres esse, virga credere, non manu: pessimi enim Hesychio, virga est.

³⁹ Antea non obstruerunt, 1. 34. C. de episc.

⁴⁰ Id est, anno 529.

potestate demonstrat. Non enim decens putavimus, ut hos quos nos in officium patrum provehimus nostrorum, hi sub aliena sint potestate. Nam si emancipationis actio dudum quidem & per eas quae nuncupantur legis adiunctae, facta cum iuris ⁴¹ & aliapis ⁴² liberabat eos hujusmodi vinculis: quodmodo futuri essent codicilli omnium honestissimi dati a praesidente universi imperio, non eos posse paterna potestate liberare? Nunc autem clementius aut etiam honestius in republica cogitantes: sed super gloriosissimis consularibus, qui proprium nome ipsi post ⁴³ imperium prebent: & folis consularibus codicillis honorantur: & super cingulis quae liberare a curia possunt, hoc est prefecture & magistri militum: dicimus autem in ipsis sedibus & operibus agnitis hoc ipsum fancimus esse, ut omnis talis dignitas, aut etiam cingulum hujusmodi acquisitionis aliquibus quoconque nos probaverimus quod eos liberet a curia ⁴⁴, hoc valeat, & ut potestate eos libertat patrum atque avorum. Nam si fancivimus, ut si quis servus ⁴⁵ sciente domino mereatur militiam, aut qualibet dignitatem adipiscatur, repente ab imperio liberatur, & in ipsam rapietur ingenuatum: quomodo non est iustum, tantos promerentem codicilos, non etiam paterna potestate liberum fieri?

C A P . I.

Propterea igitur hac honestissima utentes lege, fancimus & ordinarios consules ⁴⁶, si sub potestate consistant, una cum ipso verbo, quo hoc his datur officium, sua potestate fieri: nec non & iis qui honorantur ⁴⁷ ab imperio per consularis codicillos, si sub patris sunt manus, fieri codicilos eorum sua potestate occasionem. Iti quos nos per universas dioeceses gloriofissimas Praefectos sacrorum nostrorum pratoriorum instituimus, aut in praefectura civitatis utrinque Romae provexerimus, aut in quolibet magisterio militari: hos repente etiam sua potestate fieri. Eum namque qui ⁴⁸ tantorum iudex est, & tantis iubet manere sub potestate alterius, & non inter eos qui sunt potestatis sunt, scribi, nostrorum indignum judicavimus legum simul & temporum. 6. 1. Generaliter autem, sicut dictum est, fancimus: Ut omnis dignitas & omne cingulum a ⁴⁹ curia liberare valens, hoc etiam sua potestatis praemium honoris praefat, & nobiliores ⁵⁰ adhuc patres ostendat. Si ergo, ab imperio sic honoratorum aliqui sunt patres: qui si non hoc esset, etiam ipsi partener studeant imperium pro ipsis patentes: quapropter hinc est alius qui nunc sub potestate sunt ius frumentorum honoris aut cingulis, quos in primis enumeravimus, sive postea erit, etiam hunc ius potestatis sua sequatur, & peculium ei donans, & arbitrii liberi esse praebens: ac digne agere honore & iudicio super his ab imperio habito. hoc enim multo major patribus laetus erit, & laetitia occasionem praebet magna.

C A P . II.

Ut liberati per dignitatem patria potestate, legitima iura intacta habeant.

Illi quoque lege cavenimus, ut ⁵¹ non has tales suas potestates similia praebere, qualia aliae quae per emancipationes sunt, sed praecipuum quoddam praemium imperium conferre talibus suis potestatis. Non enim volumus eum qui ita sua potestatis fit, perdere aliquod legitimorum ius, sed fint & gerardi ad eos, & ipsiis ad genus intacta legitima, & ex natura servata iura: & filii ⁵² eorum post mortem avorum sub eorum recidant potestatem, ac si contigisset ipsorum parentes morte suorum patrum, & non ex praesenti lege, sua potestate fieri: & merito filios post mortem suorum patrum sub potestate habere, ut nihil horum quae ab imperio conferuntur, eius deesse videatur: quoniam omne bonum, sive a Deo ⁵³ acquiritur hominibus, sive ab imperio sequitur Deum, debet esse mansurum ⁵⁴, & omnis malitia ac diuinatio extraneum.

C A P . III.

Ut per ⁵⁵ episcopatum liberetur filius patria potestate.

Palam vero est nullum esse qui neciat, praे omnibus fancissimis episcopis ipsa ordinatione ⁵⁶ etiam suam potestatem ⁵⁷ acquiri. Qui enim omnium sunt spirituales ⁵⁸ patres, quomodo sub aliorum potestate consistant? Sed convenient ⁵⁹ etiam eos hujusmodi potiti honore, & hoc etiam ex hac nostra legislatione frui.

E P I L O G U S .

Quae igitur nobis visa sunt ad vestram reverentiam & honorem, o colonissimi patres, volumus in perpetuum splendore nostra Reipublica tam ad nostrum ornatum quam ad nostra largitatis probationem: quam nostris patribus, & consularibus, sacerdotibusque contulimus. Dat. 15. Kalend. April. CP. DN. JUSTIN. PP. A. ARIONE V. C. CONS. ³⁶

¹⁷ Symbolum era aliquod in omni fere auctu legitimo, quemadmodum in emancipatione

¹⁸ alia, ut hic: in mancipacione & libra. Ulp. 19. §. 2. in cretione digitorum crepus.

¹⁹ Cuius, hic, adeo quae scripsi de symbolo alia, in fin. ff. de verb. oblit. ²⁰ Vid.

²¹ Novell. 47. §. 19. Sentus est. Non modo consularum, 1. ult. C. de conf. sed & omnes dignitates, que curia liberant (de quibus vid. Noe. 38. & 70. patria potestate liberare).

²² Servus sciente domino militum adeptus, intelligitur manumissa, fact. 4. 4. Iust. quis. mod. ius patr.

²³ Constatuimus dignitas patria potestate liberat. 6. 3. 7. ed. 1. ult. Cod. de conf. 1. ult. C. de decuriosis.

²⁴ Abundant est, et in potestate patria aliquem, qui totumominum sit index, torque negotis imperet.

²⁵ Vid. Noe. 38. & 70. 25. Parentum favore haec etiam continuitate est.

²⁶ Feudum autem nobilitate hinc colligas, & filii dignitatem ad patres etiam

²⁷ pervenire. An ad matres? Vid. 1. ult. 1. in fin. ff. de servis.

²⁸ Gracilis hic est, ut sit servus: legge cavenimus, & ne sua potestatis

²⁹ potestate diffolvatur. Julian. conf. 75. addo 1. Inst. 12. & 8. C. 49. de solutione patrie po-

³⁰ testatis. Index Regina. Porro hinc sumpta est Authent. Sed episcopatu C. de episc.

³¹ Patricius dignitas patria potestate liberat. Vide 1. ult. C. de conf. de collata patricia

³² Dignitas patrica, cuiuslibet patre mortuo non obstante ius potestatis in liberis

³³ Quos filii patris suscepserunt, hoc est, ante emancipationem & tunc, cum in potestate patris effent, est igitur hoc locus exceptio ad 1. ult. 5. ff. de his qui sunt suis vel alienis iuris.

³⁴ Dona Dei auferuntur. 10. Nov. 10. & 2. C. 16. de reg. iur. 16.

³⁵ Julian. conf. 1. 2. C. de manip. Claudio 1. de conf. H. 11. vocat gramum istum, fe-

³⁶ licentia iniuriosa. Hinc manumisso dicta, quo minus iniurietur manumisso. Ambrosius.

³⁷ Quoties manumisso accipit & palma libertori donatus acquirit. Cornut. in Paus.

³⁸ Quoties manumisso, eos alpa percusso circumagebat. Seneca 1. epis. Qui se Phil.

³⁹ sophia subiect & tradidit itam circumagitur, id est, fit liber, addo Cajac. 5. & 13. sed

⁴⁰ Praefat dicit patres esse, virga credere, non manu: pessimi enim Hesychio, virga est.

⁴¹ Dona Dei auferuntur. 10. Nov. 10. & 2. C. 16. de reg. iur. 16.

⁴² Julian. conf. 1. 2. C. de manip. Claudio 1. de conf. H. 11. vocat gramum istum, fe-

⁴³ licentia iniuriosa. Hinc manumisso dicta, quo minus iniurietur manumisso. Ambrosius.

hoc solummodo stamus, sed etiam de proprio ipsi largimur. Volumus enim unumquemque illiusmodi pedaneorum, annis singulis a mensa tua celstudiis percipere duas libras auri, & his esse contentum solis, & neque redimi: & aurum omnino despiciere. Propterea enim eligimus sicutum minorem, quatenus horum unusquisque contentus nostra largitate & quaternis aureis, puras Deo & nobis & legi custodiar manus, cogitans que a prioribus legislibus de his definita sunt.

TIT. X.

Ut judex rationem expensarum examinet.

Oportet autem expensarum rationes omnes examinare. (Et quia hoc be Zenonis pia memoria decrevit sententia & autoritas: & nos non designati sumus partem etiam hoc nostrarum facere dispositionem.) Maneat ergo etiam nunc in eodem scheme custoditum: illo solo adiecto, ita iurandum intulerit de expensis judex vistori, scilicet cum quantitate qua viva erit ei recte se habere: (quam taxationem vocant leges) deinde ille iuraverit: non habere licentiam judicem minus quam juratum est, condonare, neque videri clementiorem lege que haec disponit, si tamen peripexent neutrū sumptuum subdere ratione: & propter negotiū forte valet, hoc ipsum decernat sua sententia. Omnibus alius super applicationibus, sicut prædictis, & excusationibus, & ut non proprie, & cum necessitate fiant hīs contestationes, sed habeant viginti quater inducias, & quidquid aliud judiciale decrevimus: in propria virtute manentibus.

C A P. XI.

Ut arbitri per compromissum non per sacramentum assumentur.

Qua vero multæ quædam nobis fiunt interpellations, elegantibus quibusdam judices penitus ignorantes, & experimentum, & prœnaturi judicibus se contentos, quibus nequaquam quispiam quolibet eredit: deinde suadent forsan etiam judicibus quāsi sibi præbere iurandum iuris, neque quid si iurum, neque ejus observations scientibus: & merito laſi ipsi rursus volumen examinari negotium, oblitis iurisjurandi quod iuraverunt: causa nobis subversione digna viva est. §. 1. Et quia cognovimus ex rerum experimento incautum hoc esse, sancimus de cetero nullum fieri omnino judicem arbitram, & cum iurisjurandi cautione judicare: ne ex hoc in perjurium invitum incident homines propter judicium ignorantiam pejerare compulsi: sed omnino qui judicem aut judices eligunt, cum poena eligant eos, quatenus partes ad invicem coēant, & necessitatibus habeant aut contenta esse fiducia, si retractare voluerit alter, det multam, & sic licentiam habeat discedere reus ab iis que iudicata sunt, & ad aliud venire auditorum: nostris judicibus si aditi fuerint, exigentibus multam: & si eam iussi sunt accipere, restituī præparatus. Scientibus iis qui judices eligunt, quia si hoc non egerint, neque stipulati fuerint pœnam, sed existimarentur sufficere sibi ex iurestrando cautionem: deinde judices sic electi noceant eis, si quidem ex studio, a domino Deo pœnas perjurii sustinebunt: si autem ex ignorantia hoc passi fuerint, nihil prætes iurisjurandi erit eis amplius: quia neque perjurium volumen ab aliquo inferi, neque ruris litigantes sustineri dānum magnum propter iudicantium ignorantiam citra iurisjurandi reverentiam permittimus. Omnibus ante sancitionem five ex antiqua legislatione, sive a nobis de compromissariis judicibus, aut arbitris, extra tamen necessitatem iurisjurandi, in propria virtute manentibus, & nequaquam ex hac nostra lege novandis.

C A P. XII.

De appellationibus, & ne cuius eas non recipere licet.

Nostros tamen judices omnibus modis suscipere appellationes sancimus, nulli licentiam esse penitus hoc repellere præter solam tuam eminentiam: cui hoc ab initio largitur imperium, retractionis introducens auxilium.

C A P. XIII.

De diversis rescriptis ad judices directis.

Omnis autem judex five cingulum habens, five alter judicans custodiens notram in medium, vel si sacram formam, vel si pragmaticam procedere [sancitionem] dicentes alter agi, sequatur legem, nos enim volumen obtinere quod nostra solent leges. Si enim sub appellatione lis fiat, judex quidem sancipiat modis omnibus oblatam appellationem, nihil penitus excusans, in quibus omnino licet appellare: auxilium vero circa appellationes omnibus adjicit: per quod licet iuso & queri, & mereri correctionem aut ab iis qui de appellatione iudicant: aut a nobis ipsis, si ad nos sententia referatur.

tus aurei. Majora sunt apud Gallos: apud quos *duces*, *Episcopi*, de quibus vid. Paponem 18. *Arefi*, 3. c. des *episcopi*. *Lucius duces* etiam appellat aurum spuriarium & *Tragemata* 5. *Placit. 5. de Tragemata* 2. Verisimile et enim Gallos (judicis tun minima corruptis) judicibus dediles aromatarias quasdam specie: ac procedente tun demum tempore mutata sunt spuriaria in pecuniam numeratam. Quia de re mento conjecturatur Michaelis Hispani, Francicus Cencelarius in oratione Romahagi habita 163. tom. 2. ordin. 1. fol. 83. 1. id est. 14. aureos. 2. Eifici causa sui bono principi permisit. 3. Et ratione non poterant, & ita abrogatur lex 27. in fin. ff. de arbitris. 15. Id est. jumentibus ordinantibus. 16. Olim sufficiet jura, 1. 4. 6. 1. C. de recepti. 17. Dolo malo. 18. Perjurii vindicta Deus, 1. 2. C. de reb. cred. 19. De provocacionibus & retrahitionibus. Jul. n. 307. 20. *Arabes*, *Scrim. Scrim. retrahatio*, 1. 1. in fin. C. de fide in instrumento. 1. ult. C. de temp. appell. Retractione, id est, supplicatio, 1. 1. C. de sanc. prof. pret. 21. Et de provocacionibus. Jul. n. 308. 22. Itis. *Instit. de off. Ind. Novell. 24. c. 2.* 23. Vid. *Novell. 113.* 24. Jul. n. 309. 25. Abrogatur. J. *Novell. 125.* 26. Apione, id est, anno 539.

27. Vid. *Jul. conf. 77.* de clericis litigioribus. *Ind. Reg. Hugus Novelle Latinum interpretationem integroriem vide apud Agyleum hic.* 28. Non ut olim apud provinciarum praefides, 1. 3. C. de episc. 29. Hinc sumpta est authentica Clericus. C. de episc. 30. Episcopus (inquit) causam dirimere vult, sine scriptura omnia producentur, & definita sententia sine scriptis ab eo producatur, nisi partes aliud voluerint. 31. *Kai kai kai neiros*, *Scrim. & male, quod ex sequentibus partim, partim ex Juliano potest colligi.* Ubi autem episcopus (inquit) causam dirimere vult, sine scriptura omnia producentur, & definita sententia sine scriptis ab eo producatur, nisi partes aliud voluerint. 32. Episcopi a sacro ministerio non sunt abdicandi. 33. *Nov. 18. c. 2.* 34. Id est, exceptionibus & distinctionibus nimis. 35. *Nov. 123. c. 21.* 36. Hodie episcopi. 37. Delictum aliud ecclesiasticum, aliud secularium. 38. Delicta ecclesiastica puniuntur factis canonibus, vid. *Nov. 23.* 39. Leges civiles non designantur sequi factos canones, 1. 45. C. de episc. *Nov. 5.* Princeps dicitur, eos illae promovendos, qui per se rempublicam gubernarent, non per affiliatos, *vid. 12.* Et ita abrogatur lex 4. C. de arbit. ut nemo judex cum iurisjurando a litigatore posset accipi. 40. De judeciis. *Jul. conf. 37. in fin.* 41. Id est, anno 539.

TIT.

C A P. XIV.

De relationibus 24.

Si quid autem audientes judices putaverint esse dubium: damus 25 eis literam de his nuntiare nobis, & confidere nos, ut dicant que necessaria sunt, & ita quod agendum est explicit, & facient iusta simul & rationabilia iudicia.

E P I L O G U S .

† Tua igitur eminentia, quæ placuerunt nobis, & per hanc sacram manifestata sunt legem, per literas proprias declarare cunctis & in perpetuum observare festinat. Dat. 15. Kalend. Jun. Constantinop. Imp. Dom. JUSTIN. Aug. Anno 15. 16 ARIONE V. C. CONS.

TIT. XIII.

DE CONSANGUINEIS ET UTERI NIS FRATRIBUS 4.

NOVELLA CONSTIT. LXXXIV.

Imperator Justinianus Augustus Joanni glorioſiss. per Orientem prætoriorum prefec. iterum exconsul ordinario & patricio.

P RÆFAT I O.

Multis undique natura novitatis utens (dicitur jam est in legibus hoc saepe proemium, dicitur autem & iterum donec illa quæ sua sunt operatur) ad opus multarum nos pertransit legum. Legitimas enim & cognatas successiones dicunt quidem nobis & veteres, & qui ex antiquissimo iure hac sumentes, descendunt usque ad nos, qui plurima horum corremus, peruenient autem ad nos aliquid tale. §. 1. Duxit 26 quidam uxorem, & filii ex eadem sunt nati: deinde moriente hac duxit rursum aliam, ex qua non sunt filii ei, prioribus consanguinei solum, non autem uterini: deinde etiam tertium introduxit matrimonium: fecitque filios ex eo: post mortem vero ejus ad secundum mulier descendit virum: ex quo alias fecit filios, is qui ex priore viro fuerant uterinos solum, non tamen consanguineos: moriente igitur matre, postea mori 9 unum fratum ex tertio matrimonio contingit sine filiis & sine testamento, multos fratres reliquenter, alios quidem consanguineos, alios autem uterinos, alios vero simili & consanguineos, & uterinos. Erque quidem adiuventa est natura novitas, talis quodammodo fuit. Licebit autem tali principio dato nobis, ab eo & alios quodam opinari casus tale aliquid proferte volentes, sive morte viri, sive morte mulieris, sive aliqua legitima separatio nuptiis diversis hoc fabricentibus. Quatio igitur illa erat, si ad mortui fratris hereditatem oportet, omnes vocari, & qui de fisco annona accipiunt, permittimus operari, aut alicui vendere armis: sed nulli diligenter habere armorum militum in numero constitutorum, in quibus militant. Si vero novum aliquid faciunt, hoc auferri ab eis, & in sacro nostro inferri armamenta 27 adiucidem ibi depositis publicis punientibus patiuntur.

C A P. 1.

Volentes igitur hujusmodi mortibus homines liberare, prospexitus armaturæ 28 opus nullum privatum operari, folos autem illos arma facere, qui in publicis deputati sunt armatorios 29, aut qui dicuntur fabricensi 30: eos autem qui operantur arma, nulli vendere privato 31. Sed neque qui in numeris constituti sunt armatorios, quos etiam deputatos appellant, qui de fisco annona accipiunt, permittimus operari, aut alicui vendere armas: sed nulli diligenter habere armorum militum in numero constitutorum, in quibus militant. Si vero novum aliquid faciunt, hoc auferri ab eis, & in sacro nostro inferri armamenta 27 adiucidem ibi depositis publicis armis.

C A P. II.

Hoc autem observare volumus & eos, qui in ordinibus ballistariorum 26 sunt, quos per diversa statuimus civitates, ordinantes eos & arma facere: sancientes, ut & ipsi sola publica arma in armamentis 27 publicis uniuscujusque civitatis recondita corrigan, atque renoverent. Si qui vero unum aliquid armaturæ in circulo paternam prolem, sicut alii circa maternam: alii autem illud puri habebant, & lege & natura juvente se, eo quod ex isdem erant procedentes matrum sinibus, eratque eis patris semen unum: & undique veluti quodam signum eis germanitas resplendebat. Si igitur hujusmodi frater libitus liberare & legem & dubitantes volunt, ad testamentum venerat: & suam sancientiam fecerat manifestam, & per literam honorat ad hereditatem vocarentur. Quia vero hoc agere noluit, aut non potuit, (multa namque sunt homini & anxietates innumeræ, & repentina mortes) hæc nostra lex causam determinat. §. 1. Vult autem hæc lex, ex utroque 32 decoratos, & simili quidem consanguineos, simili autem uterinos fratres, ad successione morientis meliores esse quam illos qui solummodo consanguinei, aut solummodo uterini sunt, & nos non faciat hæc naturæ varietas; sed nos hujusmodi adiunctiones ostendimus legitimas, atque determinimus, perfectoribus distribuentes, qui inter fabricenses riferuntur, hæc inscrutare, & deferre ad sacrum nostrum armamentum: & hoc a tua celsitudine, & qui potest se supererint cingulum custodiens matrum sinibus, eratque eis patris semen unum: & undique veluti quodam signum eis germanitas resplendebat. Si igitur hujusmodi frater libitus liberare & legem & dubitantes volunt, ad testamentum venerat: & suam sancientiam fecerat manifestam, & per literam honorat ad hereditatem vocarentur. Quia vero hoc agere noluit, aut non potuit, (multa namque sunt homini & anxietates innumeræ, & repentina mortes) hæc nostra lex causam determinat. §. 2. Plurima namque ad hoc nos invitaverunt. Primum quidem altera nostra lex 33, si filius moriatur non habens filios: deinde existentibus ita forte maternis 34 rebus, aut ex nuptiis, aut etiam ex alia causa que non acquiruntur, prius ex isdem nuptiis fratres ad hereditatem vocari: deinde ex aliis, & post 24 hos patrem, quod probato erat eo quod dudum talia nostra legislatio concessisset. Nam si etiam patre existente, suo patri, & iis qui sunt ex aliis nuptiis, præponi consanguineos & uterinos fratres contingit: consequtus est, licet pater non existat, sed fratres solummodo, præponi iis qui ex uno parenti solummodo copulantur morienti, eos qui sibi illiter quidem consanguinei, similiter autem uterini sunt, & hi conveniens erit illud quod dudum & in maternis, & in iis quae ex nuptiis causa, aut aliter non acquirantur, sancitum est, hoc etiam in reliquo morientis rebus valere atque tractari. Hæc igitur lex in isto causa datum habi occasione, sicut dictum est, postea sit. Et quia ex tribus matrimoniorum sicut sancimus: deputantibus nobis aliquos 35 chartulariorum, qui sub tua celsitudine in scripnum sunt constituti fabricens, periculo quinque inter eos priorum 36 bonam opinionem habentes, & opportunos, qui & eos qui in hac felicitate civitate, & in aliis civitatibus nostris reipublica armam faciunt, requiri, prohibeant privatos, aut etiam alias quodam circa eos qui deputati sunt inter fabricenses, armamenta agere causam: & in quibusunque locis aliquos privatos hoc audentes, hæc auferre, & nisi applicare armatum. Si autem inter operarios privatos artifices oportenos 35 invenire poterint: hos, si voluerint, in militia statuerent, & in descriptione 36 nomina eorum facere, & definire nobis descriptionem articulum: ut per sacrum nostrum rescriptum in illis statuantur locis, in quibus sunt publice fabricæ, quatenus ipsi operantes arma, & de fisco annona accipiunt: hoc enim factio & subtiliter obseruant a prædictis personis licentia penitus nulli dabuntur, neque civitates inhabitanibus privatis, neque villas incolentibus rusticis, armis uti adverterunt, necesse præsumere, & ex hoc plurimos homines occidi, publicas vero perire functiones, dum terra cultores vitam amittere metueant, fuga propter timorem utuntur. §. 1. Oportet ergo eos qui diriguntur a tua celsitudine ex memorato fabricentum scripnum ad prohibendos privatos armorum factores confessionem 37 accipere etiam per loca judicium, & subjectorum eis officiorum, & civitatum defensores, & patres, quia nihil valentur de cetero horum que a nobis prohibita sunt aliquid agere: sed que per præsentem facias sunt legem, custodiens, pœnam & in pecuniis, & in ipsum formidantes caput. Sancimus enim magna quidem Alexandriæ judicem negligenter quæ a nobis sancta sunt viginti aut librarum exsolvere pœnam, & cingulo cadere: & hujus officium similiter aut librarum viginti dare pœnam, & capitale subire supplicium: aliarum vero provinciarum judices, da-

C A P. III.

Hanc igitur gubernante nos Deo cogitationem, per præsentem sancimus legem, in nulla civitate qui provincia nostra res publica habere licentiam privata aut alium quempam armam facere aut vendere, aut quilibet mercari modo: sed solos qui inter fabricenses riferuntur, hæc inscrutare, & deferre ad sacrum nostrum armamentum: & hoc a tua celsitudine, & qui potest se supererint cingulum custodiens matrum sinibus, eratque eis patris semen unum: & undique veluti quodam signum eis germanitas resplendebat. Si igitur hujusmodi frater libitus liberare & legem & dubitantes volunt, ad testamentum venerat: & suam sancientiam fecerat manifestam, & per literam honorat ad hereditatem vocarentur. Quia vero hoc agere noluit, aut non potuit, (multa namque sunt homini & anxietates innumeræ, & repentina mortes) hæc nostra lex causam determinat. §. 2. Autem inter operarios privatos artifices oportenos 35 invenire poterint: hos, si voluerint, in militia statuerent, & in descriptione 36 nomina eorum facere, & definire nobis descriptionem articulum: ut per sacrum nostrum rescriptum in illis statuantur locis, in quibus sunt publice fabricæ, quatenus ipsi operantes arma, & de fisco annona accipiunt: hoc enim factio & subtiliter obseruant a prædictis personis licentia penitus nulli dabuntur, neque civitates inhabitanibus privatis, neque villas incolentibus rusticis, armis uti adverterunt, necesse præsumere, & ex hoc plurimos homines occidi, publicas vero perire functiones, dum terra cultores vitam amittere metueant, fuga propter timorem utuntur. §. 1. Oportet ergo eos qui diriguntur a tua celsitudine ex memorato fabricentum scripnum ad prohibendos privatos armorum factores confessionem 37 accipere etiam per loca judicium, & subjectorum eis officiorum, & civitatum defensores, & patres, quia nihil valentur de cetero horum que a nobis prohibita sunt aliquid agere: sed que per præsentem facias sunt legem, custodiens, pœnam & in pecuniis, & in ipsum formidantes caput. Sancimus enim magna quidem Alexandriæ judicem negligenter quæ a nobis sancta sunt viginti aut librarum exsolvere pœnam, & cingulo cadere: & hujus officium similiter aut librarum viginti dare pœnam, & capitale subire supplicium: aliarum vero provinciarum judices, da-

C A P. IV.

Stero non talis est casus, sed solummodo constituti sunt uterini aut consanguinei, & moriatur aliquis fratum: hæc prioribus subjeant legibus que eorum successiones diffluuntur. Locum tamen hæc lex habeat non solum in hoc caſu, qui questionem movit: sed etiam in iis, qui postea futuri sunt. Quocirca priori si aut judicis sententia, aut passionis expedita sunt formis, habentem propriam decisionem, hujus legis iudicio non gentia. 1. De fratribus. *Index Reginae*, de successionebus, quæ ab intestato fratribus deferuntur, *Jul. conf. 78.* vide hujus Novelle pleniora interpretatione Latinae Agylici his. 2. *Illi tamen* fratribus, & qui scilicet non sunt ex eodem parente: vel ex eodem parente & matre sūmūl. 3. *Illi tamen* fratribus, *Scrim.* qui sunt aut ex eadem matre. Ut erit, aut diverso patre nati. Ambros. epif. 66. Arque ita liberorum alios constituit hæc Novell. n. 10. *Utrumque* fratribus, & *fratres*, & *uterini* & *fratres*, & *uterini* & *fratres*. 4. Frater fratris ab intestato ut succedat. 5. Multas formas edere natura properat. 1. 2. *Cod. de veter. iur. 6. Kaj. r. 2. Cognaticas, Scrim.* 7. Id est, explicat. 8. Faci narratio. 9. Quæfio. Fratris fine liberis mortui hereditas ad quem pertinet.